

Sygn. akt IV U 1523/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 stycznia 2017 roku

Sąd Okręgowy w Częstochowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Marzena Górczyńska-Beblot

Protokolant: Oliwia Rajewska

po rozpoznaniu w dniu 5 stycznia 2017 roku w Częstochowie

sprawy A. T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek odwołania A. T.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C.

z dnia 4 października 2016 roku Nr (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z dnia 4 października 2016 roku

Nr (...) w części dotyczącej odsetek i ustala, że ubezpieczony A. T. nie jest zobowiązany do zwrotu odsetek w kwocie 145,80 zł (sto czterdzieści pięć złotych osiemdziesiąt groszy) za okres od dnia 16 kwietnia 2015 roku do dnia 4 października 2016 roku;

2. oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

Sygn. akt IV U 1523/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 października 2016 roku nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. zobowiązał A. T. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 do 30 kwietnia 2015 roku w kwocie 1.321,87 zł oraz zapłaty odsetek za okres od 16 kwietnia 2015 roku do 4 października 2016 roku w kwocie 145,80 zł.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że ubezpieczony pobrał nienależne świadczenia za okres od 1 do 30 kwietnia 2015 roku, wobec czego zobowiązany jest do ich zwrotu.

Odwołanie od powyżej decyzji wniósł A. T., domagając się jej uchylecia, ewentualnie zmiany i odstąpienia od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń za kwiecień 2015 roku.

W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony podniósł, że w jego ocenie organ rentowy nieprawidłowo przyjął, że pełnienie przez niego funkcji sędziego na podstawie umowy zlecenia z dnia 20 kwietnia 2015 roku stanowi podstawę żądania zwrotu świadczeń pobranych w kwietniu 2015 roku. Odwołujący wskazał, że został zaproszony do udziału

w zawodach sportowych w charakterze sędziego, co było dla niego dużym zaszczytem i docenieniem jego całego dorobku zawodowego, wobec czego przyjął to zaproszenie i zgodził się pełnić tę funkcję społecznie. Wypłacona mu natomiast przez organizatora zawodów kwota 186,80 zł stanowiła jedynie pokrycie kosztów jakie poniósł w związku z uczestnictwem w zawodach sportowych (transport i wyżywienie). Nadto ubezpieczony wskazał, że z racji zaawansowanego wieku nie miał świadomości konsekwencji, jakie wiążą się z zawarciem jednorazowej umowy zlecenia, a pouczenie dotyczące obowiązku zwrotu w takiej sytuacji pobranego świadczenia zostało mu przesłane ponad 14 lat temu.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, powodując się na argumentację zawartą w treści zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

A. T. od dnia 23 października 1986 roku jest uprawniony do pobierania renty z tytułu trwałej częściowej niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową. Nadto decyzją z dnia 7 listopada 1996 roku nr (...) organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury, poczynając od dnia 23 lipca 1996 roku oraz ustalił zbieg świadczeń emerytalnego i rentowego, podejmując wypłatę emerytury w pełnej wysokości i renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w wysokości 50%.

Pismem z dnia 10 grudnia 2002 roku organ rentowy poinformował A. T., że z dniem 1 stycznia 2003 roku wchodzi w życie ustawa z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, która wprowadza odmienne niż dotychczas obowiązujące zasady pobierania świadczeń wypadkowych, tj. rent z tytułu niezdolności do pracy oraz rent rodzinnych, przyznawanych na podstawie przepisów obowiązujących do dnia 31 grudnia 2002 roku. W treści pisma organ rentowy poinformował ubezpieczonego między innymi o zasadach zawieszania i zmniejszania świadczeń emerytalnych i rentowych w związku z osiągnięciem przychodu oraz pouczył go o obowiązku niezwłocznego informowania Oddziału ZUS, w którym pobiera świadczenie, o podjęciu działalności mającej wpływ na zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia, a także na prawo do pobierania więcej niż jednego świadczenia. Odpis powyższego pisma A. T. otrzymał w dniu 12 grudnia 2002 roku.

Pouczenia, że w razie zbiegu prawa do emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową, przysługującej z ubezpieczenia wypadkowego, wypłaca się w zależności od wyboru uprawnionego emeryturę powiększoną o połowę renty albo rentę powiększoną o połowę emerytury, a w przypadku osiągnięcia przychodu (bez względu na jego wysokość) przysługuje jedno świadczenie – wybrane lub wyższe oraz o obowiązku niezwłocznego informowania organu rentowego o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, znajdowały się również na wszystkich kolejnych doręczanych ubezpieczonemu decyzjach ZUS, w tym między innymi decyzji waloryzacyjnej z dnia 4 marca 2011 roku oraz decyzji o przyznaniu dodatku pielęgnacyjnego z dnia 6 lipca 2011 roku.

(v. akta rentowe)

W dniu 20 kwietnia 2015 roku A. T. zawarł z Aeroklubem (...) w C. umowę zlecenia nr (...), na mocy której zobowiązał się do obsługi sędziowskiej podczas treningu samolotowej kadry narodowej (...)w C. w terminie 20-23 kwietnia 2015 roku i 10 (...) Zawodów Samolotowych im. W. W. w terminie 23-26 kwietnia 2015 roku(...). Za wykonanie pracy zleconej ubezpieczony miał otrzymać wynagrodzenie w kwocie 250,00 zł brutto, co przełożyło się na kwotę 186,88 zł netto.

Z tytułu wykonania powyższej umowy odwołujący został zgłoszony do ubezpieczenia społecznego w okresie od 20 do 26 kwietnia 2015 roku, z podstawą wymiaru składek 250,00 zł.

(v. umowa zlecenia z dnia 20 kwietnia 2015 roku k. 12, rachunek do umowy zlecenia k. 13, poświadczenie dla celów emerytalno-rentowych k. 203 akt rentowych)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie częściowo zasługuje na uwzględnienie.

Ustalony w niniejszej sprawie stan faktyczny jest między stronami niesporny – sporna pozostaje jedynie jego ocena prawna.

Zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku, poz. 1242 ze zm.), osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego oraz do emerytury na podstawie odrębnych przepisów wypłaca się, zależnie od jej wyboru:

- 1) przysługującą rentę powiększoną o połowę emerytury albo
- 2) emeryturę powiększoną o połowę renty.

Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli osoba uprawniona osiąga przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości określony w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, niezależnie od wysokości tego przychodu (ust. 3).

Osobie, o której mowa w ust. 1 lub 2, przysługuje jeden dodatek pielęgnacyjny – z ubezpieczenia wypadkowego (ust. 4).

Zgodnie z art. 58 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, w zakresie nieuregulowanym ustawą stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa oraz ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W myśl art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 887 ze zm.), prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w ust. 3-8 oraz w art. 105, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6.

Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3 (ust. 2).

W myśl art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (ust. 2).

W niniejszej sprawie niesporne jest, że A. T. od dnia 23 lipca 1996 roku pobiera emeryturę w zbiegu z rentą z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową (obecnie 100% renty + 50% emerytury),

a dodatkowo od dnia 1 lipca 2011 roku jest uprawniony do pobierania dodatku pielęgnacyjnego. Podobnie niesporne jest, że w kwietniu 2015 roku ubezpieczony uzyskał przychód z tytułu wykonania jednorazowej umowy zlecenia zawartej z Aeroklubem (...) w C. w kwocie 250,00 zł brutto (186,88 zł netto), uzasadniający zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości na gruncie przepisów art. 104 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega przy tym wątpliwości, że poczynając od grudnia 2002 roku odwołujący był wielokrotnie informowany i pouczany przez organ rentowy o przyczynach powodujących zawieszenie świadczenia zbiegowego oraz

o obowiązku niezwłocznego informowania organu rentowego o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do tego świadczenia lub jego wysokość

(o osiągnięciu przychodu). Jednocześnie pouczenia znajdujące się na kolejnych doręczanych ubezpieczonemu decyzjach ZUS sformułowane zostały w sposób jednoznaczny i zrozumiały dla przeciętnego świadczeniobiorcy. Wobec powyższego należy uznać, że odwołujący został przez organ rentowy w prawidłowy sposób pouczony o tym, jakie okoliczności mają wpływ na zawieszenie pobieranego przez niego świadczenia zbiegowego.

Podkreślić przy tym należy, że jak wynika z literalnej treści przepisu art. 26 ust. 2 ustawy z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, możliwość pobierania świadczenia zbiegowego wyłącza osiągnięcie każdego przychodu powodującego zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości określonego w ustawie

o emeryturach i rentach z FUS, **niezależnie od wysokości tego przychodu**. Jednocześnie z uwagi na generalne wyłączenie możliwości stosowania w sprawach

z zakresu ubezpieczeń społecznych zasad współzycia społecznego, nie ma absolutnie żadnego znaczenia fakt, że uzyskany przez odwołującego w kwietniu 2015 roku przychód w kwocie 186,80 zł brutto spowodował utratę przez niego prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego w kwocie 1.321,87 zł.

W konsekwencji mając na uwadze treść przepisu art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych należało uznać, że w miesiącu kwietniu 2015 roku A. T. nie był uprawniony do pobrania świadczenia zbiegowego, a co za tym idzie wypłacone mu za ten miesiąc świadczenie emerytalne (niższe ze świadczeń pozostających w zbiegu) jest świadczeniem nienależnie pobranym

w rozumieniu przepisu art. 138 ust. 2 ustawy emerytalnej i jako takie podlega zwrotowi na mocy przepisu art. 138 ust. 1 tej ustawy.

Jednocześnie Sąd Okręgowy nie podziela poglądu organu rentowego, że ubezpieczony spóźnia się ze zwrotem nienależnego świadczenia już w dacie jego pobrania. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 lutego 2010 roku, I UK 2010/09 (LEX nr 585713), świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Tym samym nie można przyjmować, aby świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej, podlegało zwrotowi jako nienależne w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. W myśl przepisów art. 84 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 138 ustawy emerytalnej uważane są za nienależne i podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Powyższe znajduje pełne potwierdzenie w treści przepisu art. 84 ust. 4 i 7 ustawy systemowej, w których zostały użyte sformułowania „kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją” oraz „uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności”. Świadomość uzyskania prawa do świadczeń na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo innego rodzaju wprowadzenia w błąd organu rentowego jest jedynie jedną z przesłanek wydania decyzji. Organ rentowy jest przy tym – z mocy art. 138 ustawy emerytalnej (tak samo z mocy art. 84 ustawy systemowej) – ograniczony co do okresu, za który może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń.

W tej decyzji organ określa kwotę świadczeń nienależnych. Od kwoty wymienionej w decyzji należą się odsetki „w wysokości i na zasadach prawa cywilnego”.

W dalszej kolejności Sąd Najwyższy wskazał, że błędna jest dokonywana przez organ rentowy wykładnia art. 84 ust. 1 ustawy systemowej dotycząca rozumienia odesłania w zakresie odsetek do prawa cywilnego, która miałaby umożliwiać poszukiwanie w prawie cywilnym terminu wymagalności świadczeń podlegających zwrotowi a w konsekwencji terminu, od którego można żądać odsetek. Nie ma podstaw do tak szerokiego rozumienia odesłania. Przede wszystkim sprzeciwia się temu wykładnia językowa. „Zasady prawa cywilnego”, których dotyczy odesłanie, odnoszą się jedynie do odsetek. Zasadą określoną w prawie cywilnym, odnoszącą się do odsetek jest możliwość ich żądania w razie opóźnienia się dłużnika ze spełnieniem świadczenia (art. 481 § 1 k.c.). Określenie terminu, od kiedy dłużnik – pobierający nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego – opóźnia się z jego zwrotem nie jest objęte odesłaniem. Nie jest to materia „zasad prawa cywilnego” lecz prawa ubezpieczeń społecznych. „Zasady prawa cywilnego” regulujące opóźnienie dłużnika w spełnieniu świadczenia cywilnoprawnego są różnorodne, uzależnione od rodzaju świadczenia. Odesłanie do prawa cywilnego nie dotyczy terminów wymagalności świadczeń cywilnoprawnych, ani – co się z tym wiąże – określenia, od kiedy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia. Są to zasady dotyczące odsetek tylko pośrednio. Odesłanie byłoby niejednoznaczne, gdyby rozumieć je tak szeroko, gdyż w prawie cywilnym opóźnienie dłużnika uregulowane jest w różnorodny sposób w zależności od tego, jakiego świadczenia dotyczy. Określenia od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych a nie w prawie cywilnym.

Analogiczny do powyższego pogląd wyraził również Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 17 marca 2016 roku, III AUa 1359/15 (LEX nr 2062018).

Sąd Okręgowy w pełni podziela powyższy pogląd, przyjmując go za własny i uznaje, że w okresie od 16 kwietnia 2015 roku do 4 października 2016 roku odwołujący nie pozostawał w zwłoce ze zwrotem nienależnie pobranego świadczenia, a co za tym idzie nie jest zobowiązany do zapłaty na rzecz organu rentowego odsetek za zwłokę w kwocie określonej w zaskarżonej decyzji.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. oraz przepisów powołanych w treści uzasadnienia zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w części dotyczącej odsetek i ustalił, że A. T. nie jest zobowiązany do zwrotu odsetek w kwocie 145,80 zł za okres od 16 kwietnia 2015 roku do 4 października 2016 roku, na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalając odwołanie ubezpieczonego w pozostałym zakresie jako bezzasadne.